

Konjunkturbarometer Q1 2025

Trump II skapar bleka utsikter

Efter bara 100 dagar med Trump tillbaka i Vita huset tror två av tre industriföretag inte längre på någon konjunkturvändning i år. Det visar konjunkturbarometern från IKEM, Sveriges näst största industriförbund. Den tidigare optimismen har bytts mot pessimism när handelskrig, tullar och global oro pressar exportindustrin. "Det är ett remarkabelt skifte i förväntningarna", konstaterar IKEM:s chefsekonom Carl Eckerdal.

Den världsekonomiska miljön är för närvarande inte en plats för trygghetssökare.

Hela havet stormar när Donald Trump river upp en världsordning som det tagit 80 år att mejsla fram i multilaterala och bilaterala avtal. Det gäller inte minst de gradvisa handelsliberaliseringar som drivit på den snabba globala tillväxten under det senaste halvsekle – en ekonomisk framgång för i princip alla länder, där USA hör till de tydligaste vinnarna.

Ändå bedriver Trump II-administrationen något av en vendetta mot i princip

alla handelspartners (allierade som icke-allierade) och allra tydligast mot den stora globala utmanaren – Kina.

Handelspolitiken med höga tullar mot resten av världen riskerar att vända över den amerikanska ekonomin i en lågkonjunktur, och dessutom ta med sig resten av världen i fallet. Att som svenskt företag bedriva produktion för en internationell marknad i en miljö med noll och ingen sikt framåt är klart utmanande.

I kristallkulan, före Trumps tillträde på presidentposten, såg 2025 ut att föra

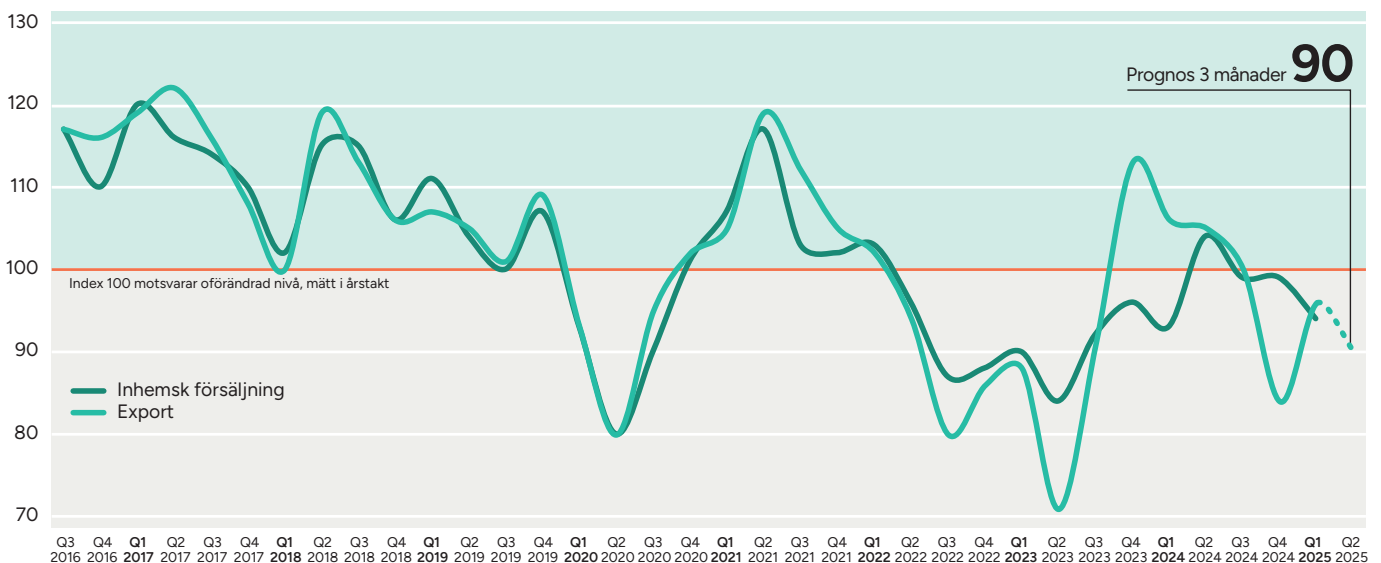
med sig en ganska tydlig återhämtning i Sverige och resten av Europa. Det är ett scenario som nu känns alltmer svåruppnått. Både IMF och OECD har under våren skrivit ned sina globala tillväxtprognoser. För svensk del och för EU27 är risken överhängande att 2025 blir ytterligare ett år av stagnation.

Q1 inget glädjepiller

För IKEM:s medlemsföretag, en femtedel av svensk tillverkningsindustri, började året trögt med en svagt vikande försälj-

Bild 1. Ikem-index för perioden Q3 2016–Q4 2024 över inhemsk försäljning samt export.

Volym i årstakt. Indexvärdet under 100 markerar avmattning (kontraktion). Källa: IKEM

ning på både den inhemska marknaden och exportmarknaden (bild 1). Det var ett resultat helt enligt den prognos för Q1 som redovisades i den förra Konjunkturbarometern. Prognosens träffsäkerhet bekräftas också av att kvartalet utvecklades enligt förväntan för 70 procent av företagen, medan 22 procent blev negativt överraskade och endast 7 procent blev positivt överraskade av utvecklingen i kvartalet.

Bryter vi upp kvartalsutvecklingen på delbranschnivå var det inga stora skillnader vad gäller leveranserna på exportmarknaden: kemiindustrin, läkemedelsindustrin och raffinaderierna rapporterar svagt vikande volymer, medan plast- och gummiindustrin ökade svagt. Antalet sysselsatta minskade inom läkemedelsindustrin, medan de ökade något inom kemi-, plast- och gummiindustrin samt inom raffinaderierna.

En väsentligt stärkt krona låg inte i korten vid ingången av 2025. Den har nu chockat valutaanalytiker med den snabba apprecieringen mot USD sedan kronan tilläts flyta fritt år 1992. Under årets fem första månader har kronan stärkts med 12–13 procent mot dollarn. Trumps ambitioner att backa USA in i framtiden – tillsammans med angreppen på centralbankschefen Jerome Powell – har bidragit till att försvaga den amerikanska valutan. Även svenska kapitalhemtagningar från tillgångar i dollar till kronor kan ha medverkat till kronans uppgång. Mot euron har utvecklingen varit betydligt mer dämpad. I början av maj hade euron försvagats med cirka 4,5 procent jämfört med årsskiftet.

En starkare krona och lägre råoljepris har utan tvekan hjälpt till att dämpa inflationen på företagets kostnadssida. Det har påverkat allt från inköp av rå- och insatsvaror, transporter och energi. Under kvartalet är det i princip en sidledes förflyttning i alla centrala kostnadsposter med indexal kring indexnivån 100 (bild 2). En ihållande kronförstärkning borde framgent kunna översättas i kostnadsdeflation för samtliga branscher, i likhet med det som kemiindustrin och raffinaderierna rapporterar för Q1. Företagens prognos för kostnaderna av rå- och insatsvaror samt energi pekar också mycket riktigt åt svagt kapade kostnader i Q2 (bild 3).

Trump II ritar om spelplanen

Den efterlängtnade konjunkturvändningen är satt på vänt för det stora flertalet medlemsföretag. Vid inledningen av 2025

Bild 2. IKEM-index uppbruten på delbransch.

Q1 2025. Index 100 motsvarar neutral utveckling, årstakt. Värden under 100 representerar en minskning. Maxvärde 150, minvärde 50. Källa: IKEM

	Inhemska leveranser, volym	Leveranser till exportmarknaden, volym	Antal anställda	Investeringar	Kostnaden för rå/insatsvara	Kostnad för energiförbrukning (el/gas)	Kostnad för transporter	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)
Plast/gummi	108	103	104	96	102	105	108	102
Läkemedel	97	98	77	98	103	103	100	98
Kemi/raff	86	93	106	102	96	99	106	81
IKEM totalt	94	96	92	100	100	102	103	92

Bild 3. Mätt i årstakt, hur ser företagets prognos ut för de kommande 3 månaderna avseende produktionen (volym), antal anställda och inköpspriser?

Prognos för Q2 2025. Index 100 motsvarar oförändrad nivå. Källa: IKEM

	Produktion (volym)	Antal anställda	Priser på energi (gas/el)	Priser på rå-/insatsvara
Plast/gummi	113	105	97	111
Läkemedel	78	78	100	100
Kemi/raff	98	97	89	86
IKEM totalt	90	89	95	96

räknade en majoritet av företagen med att vändningen skulle komma någon gång under året, en stor andel pekade ut andra halvåret som den troliga tidpunkten. Endast tre procent av företagen trodde att vändningen skulle komma ännu senare. På samma fråga, tre månader senare, svarar nu hela 66 procent av företagen att de inte tror på någon konjunkturvändning under 2025. Det är en remarkabel scenförändring av konjunkturläget. Den kortsiktiga prognosen för Q2 pekar följderiktigt mot en fortsatt försvagad efterfrågan, uttryckt i index 90. Endast plast- och gummiindustrin går mot strömmen och spår en viss tillväxt.

Orsaken till de försiktiga prognoserna och den uppskjutna konjunkturvändningen går ganska enkelt att spåra till Trump II-administrationens raserande av den regelbaserade världsordningen. Osäkerheten om vad som skall ersätta den är monumental. De hastigt och godtyckligt framtagna Trumptullarna agerar rejält grus i de globala förädlingskedjorna. När 90-dagarsrespen löper ut i början av juli kommer all import från EU till USA att beläggas med 20 procents tull. Redan nu gäller dock en tullsats på 10 procent. På import av stål, aluminium och bilar har Trump infört tullar om 25 procent.

Under 2024 exporterade IKEM:s

medlemmar 10 procent av sin produktion till USA. En dryg tredjedel av de exporterande företagen räknar med att de införda tullarna kommer att påverka deras affärer negativt, medan knappt 8 av tio företag ser negativa indirekta effekter av USA-tullarna (bild 5).

Svarstullar kan bli kostsamma

Vad blir då EU:s respons på USA-tullarna? Svarstullar på EU-import från USA är förväntade. Frågan är hur detta påverkar svensk industri. Medlemmarnas direkta import av olika rå- och insatsvaror från USA uppgår till 7 procent. Läkemedelsindustrin sticker ut med en andel om 13 procent.

För enskilda företag kan betydelsen av import från USA däremot vara klart större, och om kostnaderna ökar kraftigt till följd av nya tullar kan det bli högst ekonomiskt kännbart. Det visar sig av svaren från medlemsföretagen att en andel om hela 54 procent av företagen har import av kritiska produktionskomponenter från USA, det vill säga komponenter som inte på kort och medellång sikt går att ersätta med leveranser från andra länder (bild 7). Det blir därmed svårt för dem att undvika de kostnadsökningar som eventuella svarstullar för med sig.

Bild 4. När kommer återhämtningen? Den svenska och tyska konjunkturen visar inga tydliga tecken på återhämtning. Handelskriget som startats av USA försämrar också utsikterna. Hur ser ni på den väntade konjunkturåterhämtningen utifrån ert företagsperspektiv? Återhämtningen för vår del...

Källa: IKEM

Har redan påbörjats	2%
Börjar märkas under andra kvartalet 2025	0%
Börjar märkas under tredje kvartalet 2025	13%
Börjar märkas andra fjärde kvartalet 2025	6%
Vi tror inte på någon konjunkturvändning under 2025	66%
Inget av ovanstående: Vi har inte haft någon "lågkonjunktur"	13%

Bild 6. Importandelen från USA 2024, uppdelad per bransch (SPIN). Källa: SCB

Plast/gummi	2%
Läkemedel	13%
Kemi	6%
Raffinaderi	6%
IKEM totalt	7%

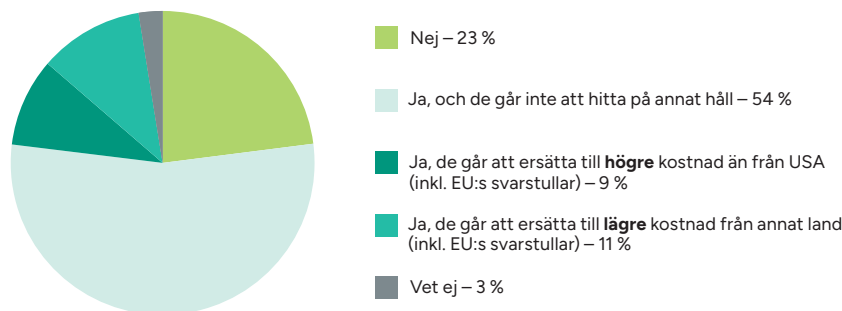
Konkurrenskraften står still

IKEM:s medlemmar producerar i Sverige för en internationell marknad, genom direkt eller indirekt export från vårt land. Att vara ett internationellt konkurrensutsatt industriföretag med produktion i Sverige förutsätter att en lång rad svenska produktionsvillkor, eller ramvillkor, måste vara uppfyllda och falla väl ut i en internationell jämförelse. Om svenska konkurrensförutsättningar är svaga eller försvagas så riskerar investeringar och nyetableringar ske någon annanstans.

Som gammalt industriland har Sverige uppenbart, vid kritiska investerings- och utvecklingsskeden inom industrin, upplevts erbjuda goda produktionsförutsättningar. Men nya segrar vinnas inte på gamla meriter och Sverige måste hela tiden se till att förbättra jordmånen för industriproduktion om vi ska kunna locka hit morgondagens investeringar. En mycket stor andel av medlemsföretagen ingår i internationella koncerner, där det är självklart att vid varje givet investeringsstillfälle fråga sig om Sveriges totalerbjudande är tillräckligt konkurrenskraftigt för att motivera fortsatta satsningar här.

Av denna anledning har IKEM under flertalet tillfällen de senaste 9 åren bett företagen att gradera den svenska positionen inom 14 centrala ramvillkor, samt-

Bild 7. Kritiska komponenter. Är det några för företagets produktion kritiska komponenter som importeras från USA och som riskerar drabbas av EU:s "svarstullar"? Källa: IKEM

liga viktiga för företagets möjligheter att verka i vårt land. Skalan är grovhuggen, antingen erbjuder Sverige bättre, lika goda eller sämre produktionsvillkor som i viktiga konkurrentländer. Svaren från företagsledarna ger en ögonblicksbild av Sveriges relativa konkurrensfördelar och konkurrensnackdelar. Enskilda styrkor och svagheter kan snabbt ändras genom samhällsförändringar i Sverige och internationellt.

Utfallet av årets undersökning visar på en totalt sett godkänd "industrimylla", med tydliga styrkor och svagheter, samt en stor andel med omvärlden likvärdiga produktionsvillkor. Under de senaste två åren har dock inte det svenska "totalerbjudandet" vare sig förbättrats eller fallit tillbaka enligt en majoritet (72 procent) av medlemsföretagen. 19 procent ansåg att den försämrats och 8 procent att den förbättrats.

Kompetent personal största styrkan

Sverige sticker ut med tydliga fördelar inom villkoren "kompetent personal" och "fungerande arbetsmarknad". Vidare ligger Sverige väl till inom villkoren "rätts-säkerhet", "trygghet i offentliga miljöer" och "politisk stabilitet" (bild 9).

"Trygghet i offentliga miljöer" har därmed klättrat upp avsevärt sedan vår

Bild 5. Tullpåverkan. Hur tror ni att ert företag skulle påverkas (direkt och indirekt) av amerikanska importtullar från EU på 10-20 procent? Indirekt påverkan kan handla om att det globala "ekosystemet" inom en bransch förändras i positiv eller negativ riktning för ett enskilt företag när handelshinder införs. Vi tror att företaget skulle påverkas... Källa: IKEM Konjunkturbarometer Q4 2024.

	Direkt påverkan (export)	Indirekt påverkan
Starkt negativt	6%	13%
Negativt	29%	63%
Neutralt	65%	9%
Positivt	0%	10%
Starkt positivt	0%	0%
Vet ej	0%	5%

förra undersökning i Q3 2023 då den låg på ett klart minus. Det är möjligen ett resultat av att det dödliga gängvåldet på gator och torg minskat under det senaste året. Vad gäller rättssäkerhet är det ett ramvillkor där inget företag ser att något konkurrerande land erbjuder en högre grad av rättsäkerhet. Fungerande marknadsekonomier vilar till stor del på domstolarnas oberoende och en förutsägbar rättsordning. Men detta är inte längre en självklarhet ens i alla västliga demokratier, demonstrerat av Trump II när hans administration försöker topprida både federala och delstatliga domstolsbeslut.

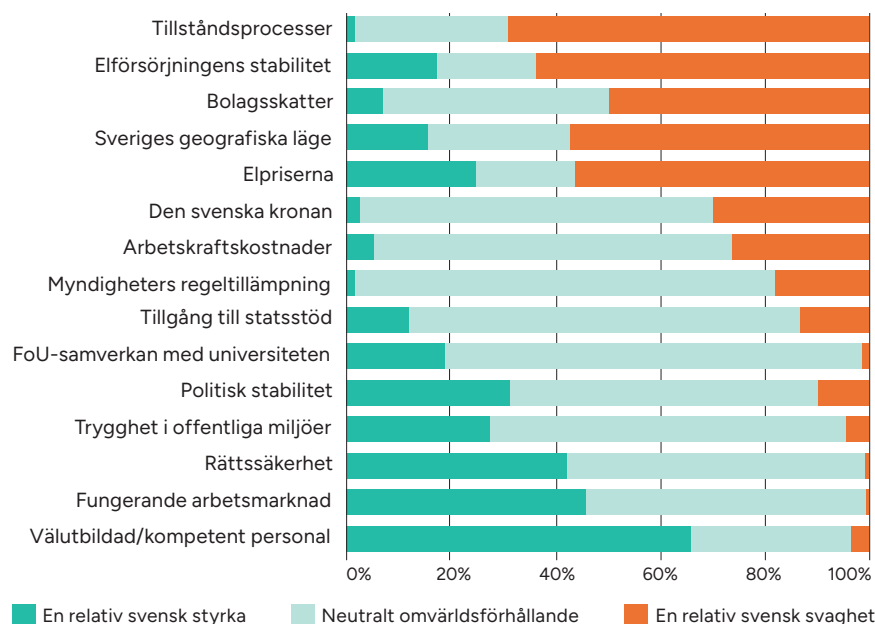
Mittenläge på många områden

Inom många ramvillkor är andelen företag som anger ett neutralt svenskt förhållande mycket stort. Det gäller inom "FoU-samverkan med universitet", "tillgång till statsstöd", "myndigheters regel-tillämpning" och "arbetskraftskostnader". Inom dessa grenar ligger Sverige enligt en majoritet av medlemsföretagen varken före eller efter konkurrerande länder.

Det innebär inte att Sverige borde vara nöjda med sakernas tillstånd, dels för att vi lever i snabbt föränderlig värld, dels för att ambitionen måste vara att erbjuda de bästa möjliga ramvillkoren i Sverige för att säkra svensk position som

Bild 8. Produktionsförutsättningar i Sverige i relation till andra länder.

Utifrån företagets svenska verksamhet, hur skulle ni värdera produktionsförutsättningarna i Sverige i relation till dem i era viktigaste konkurrentländer? Uppfattar ni de svenska förhållandena som en svensk relativ styrka, ett neutralt förhållande eller en relativ svensk svaghet? Källa: IKEM.

ett ledande industriland. När det handlar om myndigheters regeltillämpning borde det exempelvis vara en självklar ambition från statsmaktens sida att förflytta den svenska positionen mot en lägre grad av godtycklighet och skilda lagtolkningar lokalt.

Svenska tillståndsprocesser i jumboklass

Inom ramvillkoren "elpriserna", "Sveriges geografiska läge", "bolagsskatter", "elförsörjningens stabilitet" och "tillståndsprocesser" är det en klart övervägande andel av företagen som anger att Sverige erbjuder en relativ konkurrensnackdel.

Energiförsörjningen, både vad gäller priset på el och graden av stabilitet, har historiskt varit svenska paradgrenar vilket också till mycket stor del ligger bakom

det faktum att Sverige är väl positionerade internationellt inom många energikrävande industrigrenar. Nu ser många företag med oro hur det svenska ledarskapet på energiområdet i stället vänts till en relativ svensk konkurrensnackdel. Det är klart oroande för många företag vars processinriktade tillverkning är beroende av stabil energitillgång till ett lågt pris.

I förhållande till mätningen vi gjorde 2019 där de svenska bolagsskatterna upplevdes vara en svensk konkurrensfördel, upplevs de av företagen numera vara en svensk konkurrensnackdel, inte så mycket beroende på skattenivån i sig som utav de försämrade avdragsmöjligheterna.

Den enskilda gren där Sverige enligt företagen intar en jumboposition är "tillståndsprocesser". Det är en gren

Bild 9. Nettotalen för varje ramvillkor.

Andelen positiva svar minus andelen negativa svar. Källa: IKEM.

	Netto
Välutbildad/kompetent personal	62%
Fungerande arbetsmarknad*	46%
Rättssäkerhet	42%
Trygghet i offentliga miljöer	24%
Politisk stabilitet	22%
FoU-samverkan med universiteten	18%
Tillgång till statsstöd	-1%
Myndigheters regeltillämpning	-16%
Arbetskraftskostnader	-21%
Den svenska kronan	-27%
Elpriserna	-31%
Sveriges geografiska läge	-42%
Bolagsskatter	-42%
Elförsörjningens stabilitet	-47%
Tillståndsprocesser	-67%

* Graden av konflikter mm.

som för många medlemsföretag dessutom är högst avgörande i den löpande verksamheten, lika mycket som vid olika expansionsplaner. Den svenska miljöprövningen är att jämföra med Kafkaliknande, svåröverblickbara och tidskrävande processer.

Tillståndsprocesserna är klart otidsenliga i ett skakigt internationellt säkerhetspolitiskt läge då behovet av industriell expansion i Sverige blir alltmer akut. Att nästan 70 procent av företagen anser att tillståndsprocesserna i konkurrerande länder går smidigare än i Sverige är ett rejält underbetyg till den svenska staten.

Även om krisinsikten nått fram till den svenska regeringen går det inte fort nog i arbetet med att förenkla tillståndsprocesserna. ■

IKEM:s konjunkturbarometer

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 475 miljarder kronor 2022. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbarometern sammanställs av Carl Eckerdal, chefekonom och redovisas för varje kvartal.

Har du frågor om Konjunkturbarometern?

Kontakta gärna Carl Eckerdal, chefekonom på carl.eckerdal@ikem.se eller 070-497 11 98.

Prenumerera på Konjunkturbarometern

Prenumerera på Konjunkturbarometern på ikem.se/konjunkturbarometern eller skicka ett mejl till nyhetsbrev@ikem.se

